

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/36/2022
Identifikačné číslo spisu: 4618201098
Dátum vydania rozhodnutia: 28.09.2023
Meno a priezvisko: Mgr. Dušan Čimo
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:4618201098.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Krajského prokurátora v Nitre, Nitra, Damborského 1, proti žalovanému E. L. A., narodenému XX. R. XXXX, J., Y. H., zastúpenému JUDr. Ing. Mikulášom Práznovszkym, CSc., advokátom v Nových Zámkoch, Bočná 26, za účasti intervenienta na strane žalobcu Slovenského pozemkového fondu, so sídlom v Bratislave, Búdková 36, IČO: 17 335 345, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 5C/20/2018, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 12. marca 2020, sp. zn. 9Co/51/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi a intervenientovi na jeho strane náhradu trov dovolacieho konania vo výške určenej súdom prvej inštancie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 12. marca 2020, sp. zn. 9Co/51/2019 na odvolanie žalovaného podľa § 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z. v znení zákonov č. 87/2017 Z. z. a č. 350/2018 Z. z. a dnes už i neskorších zmien a doplnení, ďalej len „CSP“) potvrdil žalobe vyhovujúci rozsudok Okresného súdu Topoľčany (ďalej len „súd prvej inštancie“ a spolu s odvolacím súdom len „nižšie súdy“) z 12. novembra 2018, č. k. 5C/20/2018-170 (ktorým bola za výlučnú vlastníčku nehnuteľností, uvedených vo výroku I. rozsudku, určená Slovenská republika, za správcu týchto pozemkov určený intervenient na strane žalobcu - ďalej tiež len „SPF“, a ktorým stranám sporu nebol priznaný nárok na náhradu trov konania). Žalobcovi a intervenientovi na jeho strane voči žalovanému priznal v plnom rozsahu nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Svoje rozhodnutie odôvodnil vecnou správnosťou rozsudku súdu prvej inštancie a názorom o nedôvodnosti všetkých odvolacích námietok (procesnej i hmotnoprávnej povahy). Vo vzťahu k procesným námietkam, týkajúcim sa tvrdených prekážok skôr začatého konania o tej istej veci (litispendencie) a právoplatne rozsúdenej veci (res iudicata) nad rámec viac-menej teoretického rozboru problému uviedol, že prekážku litispencie nezakladalo konanie sp. zn. 1T/23/2010 pred Okresným súdom Nitra, iniciované návrhom Krajskej prokuratúry v Nitre 8. septembra 2016 na zhabanie pozemkov totožných s tými v prejednávanej

veci a to preto, že v takomto prípade nejde o konanie posudzujúce naplnenie zákonných predpokladov nadobudnutia vlastníckeho práva štátom v zmysle predpisov občianskeho práva, ale o sankčný mechanizmus trestného procesu na základe úpravy z § 83 ods. 1 písm. g/ a ods. 2 Trestného zákona (podľa časti odôvodnenia zjavne chybné tiež „§ 83 ods. 2 Trestného poriadku“, resp. „Trestného poriadku“ ako takého - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“); u druhej z prekážok potom priznanie náhrady škody štátu (resp. SPF) v adhéznom konaní (v rámci trestného konania vedeného proti žalovanému) nebránilo požiadavke na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, pretože tu ide o odlišnosť predmetov konaní aj v nich uplatnených nárokov, ktoré obstoja popri sebe a kladné rozhodnutie o jednom nevyklučuje rovnaký výsledok aj u druhého. Podľa odvolacieho súdu neobstála ani námietka rozhodovania vylúčeným sudcom (súdu prvej inštancie) s poukazom na iniciovanie (žalovaným) disciplinárneho konania proti zákonnej sudkyňi, tu preto, že v zmysle rozhodnutí najvyššieho súdu i Ústavného súdu Slovenskej republiky by na kvalifikovaný pomer sudcu k strane (pre vylúčenie) nepostačoval podnet na disciplinárne stíhanie, ale začatie disciplinárneho konania (ku ktorému nedošlo). Podobne odvolací súd nepovažoval za opodstatnenú ani námietku týkajúcu sa porušenia zákonného postupu pri oboznamovaní listín (keďže tu súd prvej inštancie neoboznamoval listiny stranám známe, resp. týmto doručené a nimi nespochybnené a práve preto nebol náležitým poukaz na matematický prepočet času v rádoch sekúnd pripadajúceho na oboznamenanie jednej listiny) a napokon stotožniť sa podľa neho nešlo ani s argumentom o nepreukázaní existencie právneho titulu konfiškácie majetku právneho predchodcu žalovaného (Dr. B. A.P.), keďže takýmto titulom bolo príslušné konfiškačné nariadenie (č. 104/1945 Sb. n. SNR) ako verejnoprávne opatrenie týkajúce sa celého majetku osoby ním postihutej, pri ktorom význam nemalo, že sa nepodarilo zadovážiť naň nadväzujúce konfiškačné rozhodnutie, týkajúce sa nehnuteľností v katastrálnom území O..

2. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej aj ako „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovení § 420 písm. b/ a d/ CSP. Navrhol zrušenie rozsudkov oboch nižších súdov (so zrejmosťou, nech aj v dovolaní výslovne neuvedenou požiadavkou na vrátenie vecí na ďalšie konanie súdu prvej inštancie). Tzv. zmätočnosťnú vadu podľa § 420 písm. b/ CSP videl v nedostatku procesnej subjektivity žalobcu, ak osobou uvedenou aj v petite žaloby, domáhajúcou sa určenia vlastníckeho práva a inak aj fakticky vystupujúcou tiež v konaní o zhabanie vecí, bola Slovenská republika (štát). V prípade vady podľa § 420 písm. d/ CSP zotrval na skoršej argumentácii, podľa ktorej začatie skoršieho konania o zhabanie vecí predstavovalo prekážku pre konanie v prejednávanej veci, nižšie súdy boli povinné zastaviť práve konanie v prejednávanej veci ako to, ktoré začalo neskôr, ale tak v rozpore s dovolaním citovanými ustanoveniami procesného práva neurobili a totožnosť oboch vecí fakticky potvrdil aj prokurátor späťvzatím návrhu na zhabanie vecí po právoplatnom vyhovení žalobe o určenie vlastníckeho práva.

3. Žalobca navrhol dovolanie zamietnuť (?), majúci za to, že námietka nedostatku jeho procesnej subjektivity je v priamom rozpore s ustanovením § 93 ods. 1 písm. b/ CSP a ďalšia námietka prekážkou skôr začatého konania o tej istej veci neobstoja pre aj nižšími súdmi priblíženú odlišnosť povahy aj účelu oboch porovnávaných konaní (konania o ochrannom opatrení podľa trestného práva na jednej a konania o vlastníckom práve podľa občianskeho práva na druhej strane).

4. Intervenient na strane žalobcu sa pripojil k dovolaciemu návrhu žalobcu, dôvodiac výlučne tým, že napádaný rozsudok odvolacieho súdu považuje za vecne správny.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala za účinnosti CSP v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech boli vydané rozhodnutia oboch nižších súdov (§ 424 CSP) a to za splnenia tiež podmienok zastúpenia dovolateľa a spisania dovolania na to určenou osobou (§ 429 ods. 1 CSP) po prejednaní veci bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na odôvodnenie, prečo bol namieste takýto postup, dovolací súd uvádza :

6. Aj za účinnosti CSP (podobne ako skôr za účinnosti jemu predchádzajúceho Občianskeho súdneho

poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „OSP“) treba dovolanie považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani sebou samým) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (v tejto súv. por. napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/113/2012, 2Cdo/132/2013, 3Cdo/18/2013, 4Cdo/280/2013, 5Cdo/ 275/2013, 6Cdo/107/2012 a 7Cdo/92/2012).

7. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. Podľa § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti určitému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie napadnúť dovolaním (úspešne). Rozhodnutia odvolacích súdov, proti ktorým dnes účinná úprava procesného práva dovolania pripúšťa, sú vymenované v ustanoveniach §§ 420 a 421 CSP (u dovolaní, ktorých prípustnosť je vyvodzovaná z tzv. zmätočnosti, teda dovolaní podľa § 420 CSP tak, že ide o rozhodnutia vo veci samej alebo také, ktorými sa konanie končí a v prípadoch dovolaní z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci, teda dovolaní podľa § 421 CSP tak, že ide buď o potvrdzujúce alebo zmeňujúce rozhodnutie).

8. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak (o. i.) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu (písmeno b/), ako aj vtedy, ak v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie (písmeno d/).

9. Procesná vada zmätočnosti podľa § 420 písm. b/ CSP je daná vtedy, ak odvolací súd vydal meritórne alebo aj nemeritórne rozhodnutie majúce konanie skončiť v konaní, v ktorom v čase vydania rozhodnutia prinajmenšom jednej strane sporu (skôr a v mimosporovom konaní i dnes účastníkovi konania) chýbala procesná subjektivita. Pojem procesná subjektivita (§§ 61 až 66 CSP) v dnes platnej úprave civilného sporového procesu nahradil skorším procesným právom poznateľný pojem spôsobilosť byť účastníkom konania (§ 19 OSP), v oboch prípadoch však procesné právo existenciu subjektivity odvodzuje (resp. v minulosti existenciu spôsobilosti odvodzovalo) zásadne od existencie hmotnoprávnej spôsobilosti mať práva a povinnosti (ktorú zásadne majú žijúce fyzické a stále existujúce právnické osoby, v tejto súvislosti porovnaj § 7 a nasl. a § 18 a nasl. Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „OZ“), resp. od toho, že subjektivitu (spôsobilosť) niekomu zákon priznáva (§ 61, časť vety za bodkočiarkou CSP a identická časť ust. § 19 OSP).

10. Pojem procesnej subjektivity býva nie až tak zriedka (avšak nesprávne) zamieňaný s pojmom vecnej legitímácie - či už aktívnej, ak sa týka toho, kto spor inicioval a niečoho sa v ňom domáha, alebo pasívnej, ak sa naopak týka toho, kto bol vykázaný do procesnej pozície žalovaného a jeho úlohou je spravidla sa v konaní požiadavke uplatnenej žalobou brániť. Nesprávnosť zamieňania oboch pojmov tkvie v tom, že u procesnej subjektivity ide o jednu z procesných podmienok (bez ktorých splnenia konanie vôbec nemôže prebiehať a skončiť rozhodnutím vo veci samej, ale musí byť - podľa povahy prekážky buď bez ďalšieho alebo po bezvýslednosti zákonom predpísaného postupu na jej odstránenie, ak ide o prekážku odstrániteľnú - zastavené), u vecnej legitímácie (a jej prípadného nedostatku) ale naopak o stav neexistencie právneho vzťahu do sporu povolaných strán (pri ktorom rozhodnutie vo veci samej vylúčené nie je, ale jediným možným výsledkom je tu - pokiaľ právo celkom výnimočne tak ako aj v tentoraz prejednávanej veci nezveruje štátnemu orgánu povolanému na ochranu zákonnosti oprávnenie na hájenie práv iných osôb - zamietnutie žaloby buď preto, že žalobca nie je nositeľom práva, ktorého ochrana sa požaduje, pretože žalovaný nie je nositeľom právnej povinnosti zodpovedajúcej uplatnenému právu alebo je tu dokonca stav absencie vecnej legitímácie na oboch stranách sporu).

11. Z už uvedeného aj z ustanovenia § 93 ods. 1 písm. b/ CSP citovaného i vyjadrením žalobcu k dovolaniu (podľa ktorého prokurátor môže podať žalobu, ak ide o určenie vlastníctva, ak boli porušené ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu) tak musí byť zrejmé, že odvolacie konanie ani jeho výsledok a podobne ani im predchádzajúce konanie na súde prvej inštancie a jeho výsledok

procesnou vadou tzv. zmätočnosti podľa § 420 písm. b/ CSP zaťažené neboli a ani byť nemohli, pretože v takýchto konaniach až do ich skončenia na strane žalobcu figurovala osoba stojaca síce mimo okruh účastníkov hmotnoprávneho vzťahu dotknutého sporom o vlastníctvo, ktorej však procesné právo výslovne priznalo oprávnenie podať typ žaloby, o ktorú sa jednalo aj v tejto konkrétnej veci a to bez ohľadu na to, že v takomto prípade nemala osoba s príslušným procesným oprávnením (podať žalobu), teda prokurátor vystupovať na ochranu svojich vlastných záujmov, ale na ochranu záujmov štátu (právnickej osoby sui generis, tu porovnaj aj § 21 OZ), resp. aj inej právnickej osoby majúcej neskôr vykonávať práva a povinnosti správcu majetku štátu (tu intervenient v osobe SPF).

12. Žalovanému však podľa dovolacieho súdu nešlo prisvedčiť ani v tom, žeby konanie v prejednávanej veci (či už pred odvolacím súdom alebo aj pred súdom prvej inštancie) malo byť zaťažené ďalšou dovolaním vytykanou vadou zmätočnosti a to tou podľa § 420 písm. d/ CSP.

13. V tomto prípade dovolateľ z oboch prekážok sústredených v príslušnom ustanovení zákona a v konaní o odvolaní namietaných taktiež oboch už dovolaním tvrdil len existenciu tej prvej (prekážky skôr začatého konania o tej istej veci podľa § 159 CSP), tu však (nerozhodno či len v dôsledku nevenovania dostatočnej pozornosti alebo zámerne) bez korektnej citácie, analýzy a interpretácie právnej úpravy zakotvujúcej úpravu procesnej podmienky (prekážky), o ktorej je reč.

14. Podľa § 159 CSP začatie konania bráni tomu, aby o tom istom spore prebiehalo na súde iné konanie. Ak na súde prebieha o tom istom spore iné konanie, súd zastaví konanie, ktoré sa začalo neskôr.

15. Práve odcitované ustanovenie samozrejme nejde náležite interpretovať bez jeho zasadenia do kontextu tiež s ustanoveniami §§ 1, 3 a 4 CSP (podľa ktorých CSP upravuje postup súdu, strán sporu a osôb zúčastnených na konaní pri prejednávaní a rozhodovaní sporov; súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú iné orgány a iné spory a veci prejednávajú a rozhodujú súdy, len ak to ustanovuje zákon), ako aj s ustanoveniami § 33 písm. e/ a § 83 ods. 1 a 2 Trestného zákona v spojitosti s § 60 ods. 4 rovnakého právneho predpisu (podľa ktorých zhabanie veci je jedným z ochranných opatrení; ak nebol uložený trest prepadnutia veci uvedenej v § 60 ods. 1, súd uloží zhabanie veci, ak a/ patrí osobe, ktorú nemožno stíhať alebo odsúdiť, b/ patrí páchatelovi, od ktorého potrestania súd upustil, alebo páchatelovi, voči ktorému bolo trestné stíhanie zastavené, alebo páchatelovi, voči ktorému bolo trestné stíhanie podmienčne zastavené, alebo páchatelovi, voči ktorému bolo trestné stíhanie zastavené z dôvodu schválenia zmiernu, c/ nepatrí páchatelovi a je výnosom z trestnej činnosti, d/ nepatrí páchatelovi a bola určená alebo použitá na spáchanie trestného činu, e/ ide o tovar bez kontrolných známkov alebo bez iných kontrolných technických opatrení vyžadovaných všeobecne záväzným právnym predpisom na jeho označenie na daňové účely, f/ okolnosti prípadu odôvodňujú predpoklad, že vec by mohla byť zdrojom financovania terorizmu, alebo g/ to vyžaduje bezpečnosť ľudí alebo majetku, prípadne iný obdobný verejný záujem; vlastníkom zhabanej veci sa stáva štát, ak súd nerozhodne inak na základe vyhlásenej medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná a trest prepadnutia veci môže súd uložiť, len ak ide o vec patriacu páchatelovi).

16. Dostatočne dôslednou analýzou zhorcítovanej úpravy potom nemožno dospieť k inému záveru než tomu, že v prípade stretu konania o zhabanie veci podľa Trestného zákona a konania o určenie vlastníckeho práva štátu na základe žaloby prokurátora nemôže ísť o konania o tom istom spore nielen preto, že z oboch takýchto konaní len to druhé napĺňa pojmové znaky sporu v režime úpravy civilného sporového procesu (kým naopak to prvé je prejavom vrchnostenskej úlohy štátu reprezentovaného orgánmi činnými v trestnom konaní pri postihovaní kriminality, v diskutovanej súvislosti najmä majetkovej povahy), ale tiež preto, že možnosti využiteľnosti jedného i druhého postupu sú principiálne odlišnými (u zhabania veci zásadne pri nedostatku vlastníctva páchatel'a k veci, pri jeho nepostihnuteľnosti alebo neuložení mu trestu a pri určení vlastníctva naopak spotrebou nasmerovania žaloby voči osobe, ktorej - nech aj len evidenčne - svedčí právo vlastníka zapísané v katastri) a do tretice (v neposlednom rade) aj preto, že kým účelom zhabania veci je jej odňatie a nadobudnutie vlastníctva k nej štátom ako výsledok takéhoto procesu (teda právne prechod vlastníckeho práva z

osoby odchyľnej od štátu na štát), účel konania o určenie vlastníckeho práva štátu na základe žaloby prokurátora je presne opačný - je ním potvrdenie existencie vlastníckeho práva štátu, o ktorého vlastníctvo štát v dôsledku porušenia ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov nikdy (právne) neprišiel (a výsledok konania v podobe rozsudku vyhovujúceho žalobe tu má viesť len k náprave stavu nesúlady v katastri zapísaného stavu s právnym stavom).

17. Logickým dôsledkom toho, že pri riadení sa všetkými zhora uvedenými úvahami nešlo dať žalovanému za pravdu v prípade ani jednej z dovolaní vytykánych tzv. zmätočnosťných vád, musel byť záver o nedôvodnosti a zároveň aj neprípustnosti dovolania. U dovolaní, u ktorých sa ich prípustnosť vyvodzuje z ustanovenia § 420 CSP, totiž prípustnosť a dôvodnosť dovolania idú takpovediac ruka v ruke, čo znamená, že ak dovolateľ opodstatnene tvrdí existenciu niektorej z vád uvedených v tomto ustanovení, je dovolanie prípustné a súčasne i dôvodné a dovolací súd musí rozhodnutie napadnuté dovolaním zrušiť, kým naopak neopodstatnené namietanie dovolaní vytykanej vady spôsobuje, že konanie pred odvolacím súdom (poťažne pred oboma nižšími súdmi) takouto vadou v skutočnosti zaťažené nie je a dovolanie tak nie je nielen dôvodným (vecne opodstatneným), ale ani prípustným (vecne prejednávateľným) a ako také musí byť odmietnuté.

18. Dovolací súd preto s dovolaním žalovaného podľa § 447 písm. f/ CSP naložil spôsobom uvedeným v prvej vete výroku tohto svojho uznesenia.

19. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania v obdobných prípadoch najvyšší súd zásadne neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP), v tomto konkrétnom prípade sa však žiada urobiť výnimku a uviesť, že výsledok dovolacieho konania obdobný jeho zastaveniu zavinil neprípustným dovolaním žalovaný, právo na náhradu trov preto vzniklo jeho procesným súperom, t. j. žalobcovi a intervenientovi na jeho strane (§ 438 ods. 1 a § 256 ods. 1 CSP) a v súlade s aktuálnou úpravou rozhodovania o trovách konania ako dvojfázového procesu dovolací súd rozhodol len o nároku, t. j. o osobe z rozhodnutia povinnej, osobách z neho oprávnených a samotnom uložení platobnej povinnosti (§ 262 ods. 1 CSP) a rozhodnutie o výške náhrady prenechal následnú rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka súdu prvej inštancie (§ 262 ods. 2 CSP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.